

Magyarország természetes vizeinek hasznosítása 2014-ben

Udvari Zsolt, Csörgits Gábor

Földművelésügyi Minisztérium Horgászati és Halgazdálkodási Főosztály

Magyarországon a tógazdaságok és az intenzív üzemek bruttó haltermelése együttesen 2014-ben 21 807 tonna volt, amiből az étkezési hal 15 364 tonnát tett ki. Ez a 2013. évi eredményhez képest mintegy 3%-os növekedést jelent. Az akvakultúras termelés a hazai fogyasztói szükségleteket teljes mértékben kiszolgálja. A magyarországi tógazdasági haltermelés fő faja a ponty, amely a piaci hal 67 százalékát teszi ki. Mindenezek figyelembevételével értékelhető igazán a természetes vizekből származó halzsákmány, ami 2014-ben 7464 tonnát tett ki.

Nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek

Az Országos Halgazdálkodási Adattár (OHA) nyilvántartásában **146 148 hektár** nyilvántartott halgazdálkodási vízterület szerepelt 2014-ben. A nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek száma **2261 db**. A 2013-as évhez viszonyítva ugrásszerűen – 512-vel – megnövekedett a halgazdálkodási hatóság által nyilvántartásba vett halgazdálkodási vízterületek száma, köszönhetően a 2013. szeptember 1-jén lépett a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvénynek. Főleg kisvizeket vettek nyilvántartásba a hatóságok tekintettel arra, hogy az összterület növekmény mindössze 4603 hektárt tesz ki.

Ezek hasznosítása a következőképpen oszlott meg:

- Horgászszervezetek hasznosításában a nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek csupán 18,6%-a tartozott, ami mintegy 27 000 hektár kiterjedésű vízterületet jelent.
- Az egyéb szervezetek (halászati és mezőgazdasági szövetkezetek, kft.-k, bt.-k, magánszemélyek, önkormányzatok, kistermelők) által hasznosított nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek 119 000 hektárt tettek ki.

A halgazdálkodási vízterületek összes területének nagysága számottevően nem változott az előző évhez képest.

Természetesvízi halászat és horgászat

A megyei halgazdálkodási hatóságok jelentése szerint állami horgászjegyet 313 077 felnőtt és 37 845 gyermek horgász váltott, a külföldi vendég-horgászok száma pedig 13 319 fő volt. A horgászlétszám gyarapodását jól jellemzi az az adat, hogy 6301 fő vizsgázott le sikeresen és tett állami horgászvizsgát 2014-ben.

Noha egyes vízterületeken 2014-ben még érdemi volt a kereskedelmi célú halászat is, a természetes vizek jelentős hányadán egyre inkább a rekreációs célú – horgászati és halászati – hasznosítás válik meghatározóvá, ami mellett a kereskedelmi forgalomba kerülő halat eredményező (kereskedelmi és ökológiai-szelektáló) halászati tevékenységek csak kiegészítő, állományszabályozó szerepet töltenek be. Ezt jól alátámasztja az is, hogy a természetes vizekről 2014-ben jelentett 7464 tonnás halfogásból 7004 tonnát (93,8%) tett ki a horgászok zsákmánya. Ennek területi megoszlása érdekes képet mutat: míg a nagyobb vízterületeken a horgászat 75,04%-ot, a kereskedelmi és ökológiai halászat 23,04%-ot, a rekreációs halászat pedig 1,93%-ot képvisel, addig az „egyéb” vizek esetében a horgászat részesedése elsöprő 98,19%, ami mellett a kereskedelmi és ökológiai halászat csak 1,42%-ot, a rekreációs halászat pedig mindössze 0,39%-ot tesz ki.

A horgászfogásból mindössze 366 kilogrammal részesedtek a turista állami horgászjegyesek, ami elenyészőnek tűnhet, ám az e horgászati lehetőséggel élők zöme nem elsősorban a kifogható, azaz megtartott hal kedvéért, hanem a tevékenység rekreációs előnyeit helyezi előtérbe. Ezzel együtt is várható, hogy a 2014 közepén bevezetett turista állami horgászjegy és az ily módon horgászók szerepe erősödik a hazai horgászatban, így a természetesvízi halfogásban is.

1. táblázat: Országos halfogási adatok halfajonként 2014-ben (Forrás: OHA)

Halfaj	Zsákmány (kg)			Összes fogás
	Horgászat	Rekreációs halászat	Kereskedelmi és ökológiai halászat	
Amur	134 889,0	1 207,0	6 043,0	142 139,0
Angolna	6 464,0	380,5	148 140,5	154 985,0
Balín	36 611,5	1 042,0	669,5	38 323,0
Compó	3 717,0	142,0	9,0	3 868,0
Csuka	80 557,5	3 751,5	6 283,0	90 592,0
Fogassüllő	141 133,5	2 045,0	8 426,0	151 604,5
Garda	3 800,0	36,0	38,0	3 874,0
Harcsa	94 905,5	3 494,0	25 089,0	123 488,5
Kecsege	4,483,0	23,0	-	4 506,0
Kősüllő	10 008,5	116,0	326,5	10 451,0
Márna	20 469,0	1 358,0	2 582,5	24 409,5
Menyhal	7 453,5	322,0	94,0	7 869,5
Ponty	5 574 191,5	5 042,0	22 663,5	5 601 897,0
Sebes pisztráng	1 897,0	25,5	-	1 922,5
Széles kárász	9 317,5	323,5	-	9 641,0
Egyéb őshonos	576 520,5	18 079,5	61 207,0	655 807,0
Egyéb idegenhonos	297 544,0	13 357,5	127 595,5	438 497,0
Összesen:	7 003 962,5	50 745,0	409 167,0	7 463 874,5
Egyéb hasznos víziállat	-	-	47,0	47,0

Halfajonkénti bontásban vizsgálva a 2014. évi országos fogási adatokat (1. táblázat) megállapítható, hogy a megelőző évhez képest mintegy 15%-os növekedés jelentkezett az összes halfogásban. Ezen belül a ponty esetében 65%-os növekedés tapasztalható, ami kiugróan jó eredményként eseti jellegűvé teszi a 2012-ről 2013-ra bekövetkezett 8%-os fogás-visszaesést. Ugyanakkor számos faj esetében továbbra is a fogások csökkenése jellemző: a 2013. évi eredménynek mintegy felére csökkent az amurfogás, a csökkenés a csukánál eléri az 34%-ot, a harcsánál pedig a 31%-ot. A fogassüllő esetében 20%-os visszaesést mutatnak a fogási eredmények. A márnafogások már csak 3,5%-os csökkenést mutatnak. E negatív változásokkal szemben több mint kétszeresére nőtt az angolnafogás – köszönhetően a Balaton magas vízszintjének, ami lehetővé tette a nyitott Sió-zsilipben működő angolnacsapda kihasználását. A horgászfogások között – a ponty mellett – ígéretesen emelkedő tendencia tapasztalható pl. a compó, a menyhal, a kősüllő esetében.

A megváltozó ágazati jogszabályok 2014-től már nem a halgazdálkodók által, hanem az állami horgász-, illetve halászejegy mellett kiadott állami horgász, illetve halász fogási napló vezetését és leadását várják el az érintettektől. (A fogási napló státuszában is megváltozott,

nemcsak az adatgyűjtés, hanem az ellenőrzés eszköze is lett, mivel kötelező állami halfogásra jogosító okmánnyá vált az állami jegyek mellett). A tapasztalatok alapján a naplóvezetési és a napló leadásával kapcsolatos fegyelem máris javult, ám a halgazdálkodási vízterületenként fogott halfajok statisztikáját (2. táblázat) áttanulmányozva szembetűnő, hogy (különösen a horgász) fogási naplók adatai továbbra is jelentős pontatlanságokkal terheltek. Sajnos a nem megfelelően beírt fogás azonnali ellenőrzés hiányában utólag már nem javítható akkor sem, ha a horgász csak egy sort vagy rubrikát nézett el, vagy ha nem jól írta be a vízterületet. A közösségi jelentőségű fajként külön szerepeltetett garda felismerésével aligha jelenthetett problémát halfogóknak, ugyanakkor sejthető, hogy az alapértelmezetten nem fogható státuszú széles kárászhoz bejegyzett halak többsége ezüstkárász volt, csak a horgászok zöme a keszegektől eltérő módon beírható „kárász” oszlopot látva az ezüstkárász-fogásait jegyezte fel e módon. Mindez rámutat, hogy jelentős ismeretterjesztő munkára van szükség ahhoz, hogy a fogási napló adattartalmának hitelességét növeljük, és így a statisztika a horgászfogások tekintetében pontosabb adatokat szolgáltatthasson.

2. táblázat: Nagyobb vízterületeink horgászfogása 2014-ben (kg) (Forrás: OHA)

Vízterület	Balaton	Duna folyam	Tisza folyó	Körösök	Velencei-tó	Fertő	Tisza-tó	Kis-Balaton	Egyéb vizek
Halfaj									
Amur	1678,5	12 756	2487	648,5	1654	2	823,5	52	114 784
Angolna	4393,5	474	25,5	6	194,5	8,5	8	83,5	1270,5
Balin	11 662	9719,5	3703,5	403	2289	1,5	3115	108	5609
Compó	530,5	868	70	6	48,5	3	592,5	59,5	1539
Csuka	5308	12 395,5	2404	929,5	2251,5	461,5	8666,5	617,5	47 525,5
Fogassüllő	49 010	17 135	9203	899,5	8688,5	167	11 662,5	378,5	43970
Garda	2390	177	393,5	7,5	30,5	12	75	-	707
Harcsa	1254,5	18 668	17 906	631,5	1192,5	54,5	11 939,5	1164,5	42 094,5
Kecsege	738	592	241	27	196,5	-	142,5	23	2523
Kőszüllő	1723	2215,5	1866,5	18	28,5	2,5	2504,5	7	1642,5
Márna	58,5	16 762,5	1010	141	25,5	9	16,5	-	2441
Menyhal	916,5	2113	522	12	76,5	2,5	153,5	-	3657,5
Ponty	182 063,5	129 503	20 438	4041,5	30 770	552,5	36 952,5	1075	5 168 692
Sebes pisztráng	35,5	342,5	70,5	7	-	2	67	-	1372,5
Széles kárász	1181	776	167,5	39	316	24,5	154	80	6565,5
Egyéb őshonos	117 139,5	90514	35 884	3081	8875	292,5	22370	3379	29 4796
Egyéb idegenhonos	20 639	29 487	12 956	1491	2584	278,5	16 077,5	3122	210 889,5
Összesen:	400 721,5	344 492,5	109 348	12 389	59 221	1874	115 320,5	10 149,5	595 0079

A nagyobb vizek horgászfogását elemezve elmondható, hogy a legnagyobb hányadot a Balaton (38,04%) teszi ki, amit szorosan követ a Duna (32,70%), emellett jelentős szerepet tölt be a Tisza-tó (10,95%), a Tisza (10,38%) és a Velencei-tó (5,62%) is. Ezek mellett eltörpül a Körösök (1,18%), a Kis-Balaton (0,96%) és a Fertő (0,18%) részesedése.

A rekreációs halászok zsákmánya (3. táblázat) 50,745 tonna volt 2014-ben, ami a teljes halászfogás 11%-ának felel meg. E zsákmány a horgászfogás 0,75%-át sem éri el, ami a regisztrált horgászok és regisztrált rekreációs halászok létszámának arányához közelít.

3. táblázat: Nagyobb vízterületeink rekreációs halászatból származó halfogása 2014-ben (kg)
(Forrás: OHA)

Vízterület	Balaton	Duna folyam	Tisza folyó	Körösök	Velencei-tó	Fertő	Tisza-tó	Kis-Balaton	Egyéb vizek
Halfaj									
Amur	Nincs rekreációs halászat	414,0	40,0	53,5	Nincs rekreációs halászat	Nincs rekreációs halászat	Nincs rekreációs halászat	Nincs rekreációs halászat	699,5
Angolna		288,0	-	-					92,5
Balin		322,0	101,5	47,5					571,0
Compó		58,0	2,0	2,0					80,0
Csuka		1068,5	337,0	280,5					2065,0
Fogassüllő		781,5	287,5	154,0					822,0
Garda		3,5	9,0	-					23,5
Harcsa		1240,5	1083,0	44,5					1126,0
Kecsege		7,0	-	-					16,0
Kősüllő		17,5	51,0	10,5					37,0
Márna		868,5	93,0	33,0					363,5
Menyhal		308,0	7,0	-					7,0
Ponty		1022,5	279,0	125,5					3615,0
Sebes pisztráng		-	-	18,0					7,5
Széles kárász		13,0	3,0	18,0					289,5
Egyéb őshonos		7581,5	2808,5	458,5					7231,0
Egyéb idegenhonos		4538,5	2004,0	198,0					6617,0
Összesen:		18 532,5	7105,5	1443,5					23 663,0

A nagyobb természetes vizek közül a Balatonon, a Velencei-tavon, a Fertőn, a Tisza-tavon és a Kis-Balatonon 2014. év folyamán nem volt rekreációs (kisszerszámos-) halászat. Az e típusú haszonvétellel jellemezhető vizek halfogását elemezve elmondható, hogy a legnagyobb hányadot az „egyéb” vizek (46,63%) teszik ki, amit a Duna (36,52%), majd a Tisza (14,00%) követ. A sereghajtó itt a Körösök vízrendszere 2,84%-os részesedéssel. A 2014-től bevezetett új szabályozás mentén végezhető tevékenység (jogszámban limitált eszközök, a horgászokéval megegyező napi kvóta) a fogási eredmények alapján a horgászathoz hasonló, annál kissé nagyobb fajlagos fogást biztosít. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a horgászoknál 2 nagyságrenddel alacsonyabb létszámú rekreációs halászok adekvát eszközeikkel jóval hatékonyabban fognak meg egyes halfajokat (pl. harcsa, csuka, fogassüllő), hiszen a fogási eredményekben adott vízterületen a fogási eredményekben már csak 1 nagyságrend a különbség.

A kereskedelmi célú, valamint az ökológiai célú, szelektív halászatokból származó halzsákmány (4. táblázat) 409,167 tonna volt 2014-ben, ami a teljes természetesvízi halfogás 6,2%-ának felel meg.

4. táblázat: Nagyobb vízterületeink kereskedelmi és ökológiai halászatból származó halfogása 2014-ben (kg) (Forrás: OHA)

Vízterület	Balaton	Duna folyam	Tisza folyó	Körösök	Velencei-tó	Fertő	Tisza-tó	Kis-Balaton	Egyéb vizek
Halfaj									
Amur	1630,0	3331,0	726,0	2,0	Nincs kereskedelmi halászat	Nincs kereskedelmi halászat	-	73,0	281,0
Angolna	147 741,0	392,5	-	-			-	3,0	4,0
Balín	-	277,0	33,0	-			-	310,0	49,5
Compó	-	1,0	8,0	-			-	-	-
Csuka	-	1174,0	2452,0	-			2,0	6,0	2617,0
Fogassüllő	-	910,0	3382,0	-			-	318,0	3793,0
Garda	-	-	14,0	-			-	24,0	-
Harcsa	-	2192,0	12 907,0	243,0			-	769,0	8978,0
Kecsege	-	-	-	-			-	-	-
Kősüllő	-	157,0	163,5	-			1,0	3,0	2,0
Márna	-	1845,0	555,0	2,0			-	-	180,5
Menyhal	-	57,0	37,0	-			-	-	-
Ponty	-	998,0	11 182,5	198,0			22,0	2666,0	7897,0
Sebes pisztráng	-	-	-	-			-	-	-
Széles kárász	-	-	-	-			-	-	-
Egyéb őshonos	-	18 426,0	17 517,0	465,0			9,0	22 263,0	2597,0
Egyéb idegenhonos	6405,0	19 285,0	33 779,5	351,5			-	8069,0	59 705,5
Összesen:	155 776,0	49 045,5	82 756,5	1316,5		34,0	34 504,0	85 804,5	

A nagyobb természetes vizek közül a Velencei-tavon és a Fertőn 2014. év folyamán nem volt kereskedelmi célú vagy ökológiai, szelekciós céllal folytatott halászat. A megváltozó jogszabályi környezetben e tevékenységeket halászati engedély birtokában lehet végezni, és az így kifogott halat lehet fogási tanúsítvánnyal kereskedelmi forgalomba hozni. Az ilyen halászati tevékenységeknek helyet adó vizek halfogását elemezve elmondható, hogy a legnagyobb hányadot a Balaton (38,06%) teszi ki, amit az egyéb vizek halmaza (20,97%) és a Tisza (20,22%), majd a Duna (11,98%) követ. A Kis-Balaton ebben az összevetésben 8,43%-os részesedéssel szerepel, a Körösök vízrendszere azonban csak 0,32%-ot képvisel. A Tisza-tó egy speciális szelekciós halászat révén csak jelzésértékű (0,01%) módon jelenik meg itt.

Érdemes megemlíteni, hogy noha a Balatonon 2013. december 5-e óta nincs nyílt vízi (állított hálós, illetve vonóhálós) halászati tevékenység, a Sió-zsilipben megfelelő vízjárás esetén működő angolnacsapda jelentős mennyiségű hal (meghatározó arányban angolna) kifogását teszi lehetővé. A Balatoni Halgazdálkodási Nonprofit Zrt. a csapda üritésekor az ökológiai szempontok szerint a tóból eltávolítandó angolnák mellett az idegenhonos amurt, ezüstkárászt, törpeharcsát is visszatartja, így e fajok is megjelennek mint szelekciós halászzal kifogott halfajok.

A hasznosítás keretében mindenképp megemlítendő a telepítésekkel fenntartott halállományok alakulása is. 2014-ben az OHA adatai alapján az alábbi adatokkal jellemezhető a hazai haltelepítés volumene:

- 185 db süllőfészek kihelyezése;
- 70 db keszegfészek kihelyezése;
- zsenge (4-5 napos) hal közel 18 millió darab, ebből ponty 60%;
- előnevelt ivadék (kb. egyhónapos hal) közel 15 millió darab, ebből ponty 66%;
- egynyaras ivadék 116,5 tonna, ebből ponty 69%;
- kétnyaras hal 476,9 tonna, ebből ponty 85%;
- háromnyaras hal 2712 tonna, ebből ponty 96%;
- háromnyarasnál idősebb hal 100,2 tonna, ebből ponty 93%.

Az eltérő korosztályok miatt az adott évi haltelepítések csak a kifogható méretű halakon keresztül hatnak a tárgyévi fogásokra. Az akvakultúrák termeléssel és a magyarországi halfogyasztási szokásokkal összhangban itt is megmutatkozik a hazánkra jellemző pontydominancia. A két éve megújult jogszabályi háttér mentén ez némileg módosulhat majd a többi halfaj előretörésével, de ez a 2014. évi adatokban még nem mutatkozhatott meg.

Halfogyasztásunk

A hazai halfogyasztás lassan növekedő tendenciát mutat az elmúlt éveket tekintve. A 2014. évi fejenkénti éves halhús fogyasztásunk messze elmarad az EU átlagától, ami kb. 22 kg. Az egy főre jutó hazai halfogyasztás **2014-ben 3,78 kg/fő** volt, amely az összes húsfogyasztáson belül kb. 4-5 százalékot jelent. Azonban az EU tagállamainak átlagfogyasztása olyan számításokon alapul, ahol a feldolgozott hal súlyát visszaszámolják élő tömegre. Ezt a számunkra **új statisztikai módszertant alkalmazva a tavalyi évben a hazai halfogyasztás 5,31 kg/főre módosul**. Fontos megjegyezni, hogy az éves halfogyasztás statisztikai számításánál nem számolunk a nem regisztrált horgászfogással, valamint a törvénytelenül megszerzett és számla nélkül eladott halmennyiséggel.

A 2014. év kínálati/fogyasztási értékét főbb termékcsoportonként megbontva a következő irányszámokat kapjuk:

Élő, friss és hűtött: 1,86 kg/fő
Fagyasztott: 1,94 kg/fő
Tartósított és konzerv: 1,50 kg/fő
Összesen: 5,31 kg/fő

A termékcsoportok szerinti bontás 2014. évi adatait áttekintve az tapasztalható, hogy míg 2013-ban az élő, friss vagy hűtött termékek aránya a hazai halfogyasztás 48%-át adta, addig 2014-ben ez az érték 35%-ra csökkent. A fagyasztott haltermékek aránya a hazai fogyasztásban a 2013. évi 22%-os arányról 2014-ben 37%-ra növekedett. A tartósított és konzerv haltermékek aránya pedig a 2013. évi 30%-os arányról 2014. évben 28%-ra csökkent. Ezek a „drasztikus” arányeltolódások is az új módszertanból adódnak.

Az egy főre jutó magyarországi halfogyasztást a jelenleg jóváhagyás alatt álló Magyar Halgazdálkodási Operatív Program segítségével középtávon évi 6 kg-ra szeretnénk növelni.

(A halfogyasztási adatok új módszertan szerinti számításában nyújtott segítségéért köszönettel tartozunk Bojtárné Lukácsik Mónikának, az Agrárgazdasági Kutató Intézet projektvezető munkatársának.)

Hivatkozás:

Udvari Zs., Csörgits G. (2015): Magyarország természetes vizeinek hasznosítása 2014-ben

www.halaszat.kormany.hu